

Vil den sterke veksten i banknæringen fortsette? Synspunkter på risikobildet

Foredrag av visesentralbanksjef Jarle Bergo på bransjeseminar om grunnfondsbevis, 13. september 2007.

Med forbehold om endringer under fremføringen. Foredraget bygger på vurderingene gitt på Norges Banks pressekonferanse etter rentemøtet i hovedstyret 15. august, rapporten Finansiell stabilitet 1/07 og tidligere foredrag.

Takk for invitasjonen til dette bransjeseminalet om grunnfondsbevis for å innlede om utviklingstrekk i banknæringen og risikobildet.

Det er som vi alle vet et sterkt fokus på finansinstitusjoner og finansmarkeder internasjonalt nå, med hyppig bruk av ord som "uro", "problem" og "krise". Jeg skal bruke noe tid på bakgrunnen for denne utviklingen og forsøke å vurdere mulighetene for tilsvarende problemer i Norge, i tillegg til å peke på andre risikoelementer som næringen bør ha oppmerksomhet på. Først skal jeg imidlertid raskt gå gjennom den økonomiske situasjonen i Norge og hvordan denne har påvirket banknæringen.

Norsk økonomi og finansnæringen

Norsk økonomi er nå inne i en høykonjunktur. De siste tre årene har BNP Fastlands-Norge årlig vokst med om lag 4½ prosent. Den sterke veksten har fortsatt inn i 2007. I første halvår var veksten på årsbasis nær 6 prosent, og selv om BNP-veksten i tredje og fjerde kvartal skulle bli lik null, vil årsveksten bli godt over 4 prosent. Som figuren viser, har det ikke vært fire år på rad med så sterkt vekst i perioden tilbake til 1971.

Den sterke veksten har i liten grad slått ut i høyere vekst i prisene på varer og tjenester til konsumentene. Justert for avgifter og uten energivarer (KPI-JAE) har konsumprisveksten riktignok tiltatt gradvis siden sensommeren 2006, men sett i forhold til konjunktursituasjonen er den underliggende inflasjonen fortsatt lav. Etter å ha ligget i området 1 - 1½ prosent over lengre tid, var tolv månedersveksten i KPI-JAE 1,8 prosent i august. Andre mål på underliggende inflasjon viser om lag den samme veksten. Tolvmånedersveksten i den samlede konsumprisindeksen (KPI) har ligget i underkant av ½ prosent de siste månedene. Det skyldes at strømprisene har vært vesentlig lavere i år enn i fjor.

Det er flere årsaker til at høy økonomisk vekst har kunnet gå hånd i hånd med lav inflasjon.

For det første: Norges bytteforhold til utlandet har bedret seg. Prisene på eksportvarer som olje og gass, frakt, fisk, industrielle råvarer og verkstedsprodukter har steget markert. I tillegg har markedsvekst ute gitt gode avsetningsmuligheter for norske eksportvarer. Norske importører har samtidig kunnet vri etterspørselen mot nye markeder i Sentral-Europa og Asia, og dette har bidratt til prisfall på mange importerte konsumvarer. Bytteforholdet er

bedret med om lag 40 prosent siden 2002. Det har gitt en kraftig økning i Norges disponible inntekt. Også uten olje er det en markert bedring.

For det andre: God tilgang på arbeidskraft har vært viktig for produksjonsveksten. Særlig har tilgangen på arbeidskraft fra andre land økt kraftig etter at EU ble utvidet i 2004. De to siste årene utgjør slik arbeidskraft over 30 prosent av veksten i arbeidsstyrken. Norske virksomheter har samtidig kunnet være mer dristige i å påta seg nye oppdrag og å investere, i visshet om at de kan hente arbeidskraft fra hele Europa. Den høye arbeidsinnvandringen og muligheter til å flytte deler av produksjonen til utlandet har samtidig ført til økt konkurranse i arbeidsmarkedet og har trolig dempet lønnsveksten.

For det tredje: Norsk næringsliv har vært flinke til å ta i bruk ny teknologi og å hente ut gevinstene. Når vi sammenlikner med andre land, er det særlig utviklingen i produktiviteten i tjenesteytende næringer som skiller seg ut.

Samlet sett har disse forholdene bidratt til at vekstevnen i økonomien har vært høy. Men den sterke veksten i aktiviteten har nå ført til at kapasitetsutnyttningen er kommet opp på et høyt nivå. Det rapporteres om knapphet på både arbeidskraft og andre innsatsfaktorer. Det vil kunne dempe veksten i norsk økonomi og føre til høyere lønns- og kostnadsvekst. Vi venter at inflasjonen vil ta seg opp fremover.

Finansnæringen har også nytt godt av de gode tidene. Høykonjunkturen har bidratt til å øke en allerede høy utlånsvekst. Det har ført til at forvaltningskapitalen i norske banker og kredittforetak har steget kraftig det siste tiåret. Veksten i husholdningenes gjeld har vært høy siden 2000, mens foretakenes gjeldsvekst skjøt fart mot slutten av 2005. Lønnsomheten i finansnæringen i Norge har vært god. Hvordan er utsiktene fremover? Vil den raske veksten fortsette?

Den sterke veksten vi har opplevd de siste årene, er ikke opprettholdbar over tid. Vi har en svært høy kapasitetsutnyttning med knapphet på arbeidskraft i mange sektorer. Pengepolitikken må innrettes slik at vi bringer inflasjonen opp mot målet samtidig som vi unngår en overoppheting i realøkonomien. Bildet fremover er altså en fortsatt oppjustering av renten mens veksttakten i økonomien dempes. Det er grunn til å tro at kredittveksten etter hvert kommer ned. En slik nedbremsing kan i seg selv innebære utfordringer for bankene. Jeg skal komme tilbake til dette senere.

Risikofaktorer for finansiell stabilitet i Norge

I Norges Banks siste finansielle stabilitetsrapport fra juni, konkluderte vi med at utsiktene for finansiell stabilitet samlet sett var tilfredsstillende. Vi pekte likevel på flere forhold som kunne utgjøre en risiko. Internasjonalt var det usikkerhet om internasjonale konjunkturer og bekymring rundt lave risikopremier i finansmarkedene som vi fremhevet. Vi må vel kunne si at utviklingen har gitt oss rett her. Andre risikofaktorer gikk på sårbarheten til norske bankers kunder, lavere rentemargin for bankene og nytt kapitaldekningsregelverk.

Usikkerhet om utviklingen i internasjonale konjunkturer og finansmarkeder

Vi har hatt stor uro i internasjonale finansmarkeder den senere tiden. Kan dette slå ut med stor tyngde i norske finansmarkeder og kan det ha alvorlige konsekvenser for vekst og sysselsetting i Norge? La oss se på bakgrunnen for uroen og hvordan den har bredt seg.

Uroen har sitt utspring i boliglånsmarkedet i USA og særlig boliglån gitt til låntakere med lav kredittverdighet, såkalte subprime-boliglån. Denne typen lån er i tillegg ofte gitt med lav rente og små avdrag i de første årene av lånets løpetid, og høyere rente deretter. Lån med denne strukturen innebærer en gambling på at boligprisene vil stige. Gjør de det, vil sikkerheten øke i verdi og lånet vil kunne få bedre vilkår. Eventuelt kan låntakeren snu seg rundt og selge boligen med fortjeneste. Slik gikk det en stund, men så bremsset prisveksten opp, blant annet som følge av innstramminger i pengepolitikken.

Fallet i boligprisene mot slutten av 2006 og inn i 2007 førte til økende mislighold av boliglån, spesielt i subprime-segmentet. I 2007 og 2008 vil renten øke for en betydelig andel av de senest innvilgede subprime-lånene. Det er sannsynlig at dette vil føre til enda mer mislighold av slike lån.

Igangsettingen av nye boliger har også falt betydelig. Det kraftige fallet i boliginvesteringene har redusert BNP-veksten i USA med i gjennomsnitt $\frac{3}{4}$ prosentenheter over 2006 og første halvår 2007. Utviklingen i boligmarkedet i USA kan gi svakere utvikling i privat forbruk og ytterligere forsterke tendensen til lavere vekst i USA med mulige smittevirkninger til verdensøkonomien. Foreløpig synes ringvirkningene å ha vært moderate og nedjusteringene av vekstanslagene beskjedne.

I USA blir mer enn halvparten av boliglånsmassen verdipapirisert og solgt til kapitalforvaltere over hele verden. Dette er et av de største rentemarkedene i verden og utgjør i volum nesten 10 prosent av global verdipapirgjeld. Nyutstedelse av obligasjoner basert på subprime-boliglån skjøt fart i 2004 og økte ytterligere i 2005. Anslagene for hvor stor andel subprime-boliglån utgjør av det totale verdipapiriserte boliglånsvolumet i USA er usikre og varierer fra 12 til 18 prosent. I figuren er andelen 12 prosent, tilsvarende 665 milliarder USD.

En grunn til at verdipapiriserte subprime-boliglån ble populære, var utviklingen av strukturerte verdipapirer ("Collateralized debt obligations" eller CDO-er) basert på porteføljer av disse lånene. Ratingbyråene har medvirket aktivt i denne produktutviklingen. Boliglånene ble ofte pakket slik at verdipapirene i den sikreste transjen (seniortransjen) fikk AAA-rating. Dette ga subprime-markedet tilgang til finansiering fra forsikringsselskaper og andre kapitalforvaltere som ellers ikke ville ha investert i dette markedet. Uten denne finansieringen ville det trolig ikke vært grunnlag for den høye utlånsveksten. Verdipapirene i den mest usikre transjen (egenkapitaltransjen) var etterspurt av investorer som søkte høy avkastning, blant annet hedgefond. Det har vært vanskelig å prise de strukturerte verdipapirene. Som regel har tilrettelegger beregnet en "fair value" ved hjelp av kompliserte matematiske modeller. Vanskeligheter med prisingen har bidratt til liten omsetning av papirene etter utstedelsen. Dette har medført problemer for fond som ønsket eller har vært tvunget til å selge.

Økningen i misligholdet av subprime-boliglån førte til en kraftig økning i kredittspreadene for obligasjoner med sikkerhet i denne typen lån vinteren 2007. Kredittspreaden for obligasjoner med sikkerhet i subprime-boliglån steg ytterligere i juni i kjølvannet av problemer i to fond som spesialiserte seg på investeringer i denne typen obligasjoner.

Kredittpåslagene økte fra sommeren 2007 også for andre rentepapirer som ordinære boliglånsobligasjoner, foretaksobligasjoner og for lån til fremvoksende markeder, men langt mer moderat enn for subprime-baserte papirer.

I siste halvdel av juli spredte uroen seg til andre deler av finansmarkedene. Premien investorer krevde for å påta seg risiko steg, og aksjemarkedene opplevde et kraftig kursfall. Spredningen skyldtes usikkerhet om hvor stor risiko finansielle produkter basert på subprime-boliglån utgjorde for det finansielle systemet, og mangelfull informasjon om hvem som satt med slike investeringer.

En investorgruppe i de finansielle produktene basert på subprime-boliglån var såkalte "conduits" og "structured investment vehicles" (SIV). Disse investeringsselskapene var som regel hel- eller deleid av banker. Investeringsselskapene har investert i eiendeler som har hatt høy rating, som seniortransjen i verdipapirer basert på subprime-lån. Disse investeringene har vært lånefinansierte, og pengene har i stor grad blitt lånt inn i det korte pengemarkedet gjennom såkalte "asset backed commercial paper" (ABCP). Den høye ratingen på eiendelene ga investeringsselskapene gunstige innlånsrenter. Uroen i subprime-markedet har ført til at rentene på ABCP-papirene har gått kraftig opp og løpetidene blitt redusert. Tilførselen av penger til investeringsselskapene gjennom pengemarkedet har tørket inn. Det har ført til at bankene selv i stor grad har måttet ta over finansieringen av investeringsselskapene, noe som imidlertid øker likviditetsbehovet hos bankene. Vi har sett eksempler på banker som ikke har hatt evne til å overta finansieringen av investeringsselskapene sine.

Usikkerheten om hvilke finansinstitusjoner som var eksponert mot subprime-markedet førte til at mange ble meget tilbakeholdne med å låne ut penger, og det oppstod etter hvert likviditetsproblemer også i interbankmarkedet. Den 9. august og i dagene som fulgte gikk en rekke sentralbanker ut og tilbød ekstra likviditet for å sikre likviditeten i banksystemet. Norges Bank tilførte likviditet til det norske banksystemet gjennom ordinære markedsoperasjoner 9. august. Pengemarkedet i mange land er fortsatt avhengig av ekstra likviditetstilførsel fra sentralbankene. Banksystemets omfordelende evne/vilje er fortsatt beskjeden. Dette øker bankenes finansieringskostnader.

Uroen i finansmarkedene har videre ført til en kraftig økning i prisene på overføring av kreditt risiko – såkalte "credit default swaps" (CDS) for både banker og andre selskaper. CDS-prisene for amerikanske banker steg første gang i mars og begynte å øke igjen i slutten av juni. Utviklingen i CDS-prisene for europeiske banker lå noe i etterkant, men i siste halvdel av juli steg CDS-prisene både for amerikanske og europeiske banker kraftig. Dette merkes også av norske banker og foretak, men økningen i CDS-prisen for DnB NOR var betydelig mindre enn for gjennomsnittet av europeiske banker.

Kredittilsynet opplyste i slutten av august at norske banker ser ut til å være lite berørt av uroen i finansmarkedene. Kredittilsynets undersøkelser avdekket at norske banker ikke er direkte eksponert mot subprime-markedet og at de har en begrenset eksponering mot hedgefond. Norske banker har en viss indirekte eksponering gjennom løpende forbindelser med utenlandske banker og kredittinstitusjoner som er mer eksponert mot subprime-lån og hedgefond enn det de norske er. Generelle likviditetsproblemer i internasjonale

pengemarkeder vil imidlertid også kunne ramme norske banker og lede til høyere fundingkostnader. I noen grad har dette også skjedd.

Norske pengemarkedsrenter har gått opp relativt til den risikofrie renten, men mindre enn i de større økonomiene. Det er usikkert hvor følsomme risikopåslagene vil være om fundingetterspørselen skulle øke. Prisen for å skaffe seg dollarlikviditet har etter alt å dømme økt, også for norske banker.

Siden utgangen av juni har rentekurven i det norske pengemarkedet blitt brattere i den korte enden. To- og tremånedersrenten har økt mer enn de andre pengemarkedsrentene i denne perioden.

Vi vet ikke hvor lenge uroen vil vare, og heller ikke hvilke realøkonomiske konsekvenser den vil få. Så langt har ikke uroen ført til vesentlige revurderinger av vekstutsiktene internasjonalt. OECD har revidert ned vekstanslagene for 2007 noe, særlig for USA og enkelte europeiske land, og IMF har indikert at de vil gjøre det samme. Usikkerheten for 2008 er trolig større, men så langt synes de fremvoksende økonomiene å være lite berørt av uroen, noe som gir håp om fortsatt høy vekst for verdensøkonomien under ett. Uroen har ført til et fall i de kortsiktige renteforventningene, særlig i USA. Langsiktige renter har også gått ned. Renteforventningene har falt noe også i Norge.

Obligasjoner med fortrinnsrett

Norske banker og kredittforetak har også fått mulighet til å verdipapirisere boliglån. Kan dette føre til en lignende utvikling som den vi har sett i USA? Regelverket for obligasjoner med fortrinnsrett trådte i kraft 1. juni 2007. Slike obligasjoner gir obligasjonseier fortrinnsrett til et nærmere definert utvalg av kredittforetakets eiendeler. DnB NOR, Terra-Gruppen og SpareBank 1 Gruppen har alle opprettet egne kredittforetak for dette formålet. Hittil er det boliglån med meget god sikkerhet som er overført fra banker til denne typen kredittforetak. På grunn av den gode sikkerheten ventes den nye typen obligasjoner å få noe lavere renter enn ordinære bankobligasjoner, noe som ventelig vil redusere bankenes totale finansieringskostnader. Både DnB NOR Boligkreditt og Terra Boligkreditt har utstedt obligasjoner med fortrinnsrett.

I tillegg til lavere finansieringskostnader, er bankenes begrunnelse for å opprette boligkredittforetak at eiendelene i et boligkredittforetak lett kan omvandles til likviditet gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett.

Norske obligasjoner med fortrinnsrett kan i svært liten grad sammenlignes med amerikanske CDO-er med sikkerhet i subprime-lån. Regelverket sørger for at norske obligasjoner med fortrinnsrett er et mer oversiktlig og vesentlig sikrere investeringsalternativ.

Sikkerhetsmassen i boligkredittforetakene består av lån med en maksimal belåningsgrad på 75 prosent. Sikkerhetsmassen i de norske boligkredittforetakene som hittil har utstedt obligasjoner med fortrinnsrett har en klart lavere belåningsgrad enn dette. Alle eiere av obligasjoner med fortrinnsrett har lik rettighet til sikkerhetsmassen i kredittforetaket. Det er således ingen transjering slik som for CDO-er utstedt basert på subprime-boliglån. I boligkredittforetakene vil en også ha oversikt over risikoparametere for enkeltlån som inngår i sikkerhetsmassen. Det er dermed langt større gjennomsiktighet med hensyn til aktivaene

som er sikkerhet for obligasjonseierne ved norske obligasjoner med fortrinnsrett enn ved CDO-er pakket sammen av amerikanske subprime-lånutstedere.

En annen forskjell mellom subprime-boliglån i USA og norske boliglån er at regelverket i forbindelse med kredittgivingen er strengere i Norge. Subprime-boliglån i USA har blitt solgt gjennom agenter og boliglåsmeglere som ikke har vært underlagt føderalt tilsyn. I flere tilfeller har lån blitt solgt til personer uten inntekt. Før norske banker yter lån vurderer de kundens gjeldsbetjeningsevne. Norske banker er videre pålagt å fraråde en kunde å ta opp et lån dersom de mener at kunden vil få problemer med å betjene lånet.

Risikofaktorer knyttet til innenlandske forhold

Hva vi har sett utenlands er egentlig mer en likviditetskrise bunnet i usikkerhet om verdsetting av aktiva og fordeling av tap mellom institusjoner, enn størrelsen på tapene i seg selv. Kredittrisikoen for de bedre transjone av subprime CDO-er er trolig håndterbar. Men vi bør ikke glemme kredittrisiko i tradisjonell forstand når vi vurderer risikoelementene.

Nærmere 70 prosent av bankenes balanse er utlån til norske husholdninger og foretak. Risikofaktorer knyttet til disse kundegruppene har derfor stor betydning for finansiell stabilitet i Norge.

Husholdningene

Høy vekst i husholdningenes gjeld og boligpriser er en risikofaktor for finansiell stabilitet i Norge. Husholdningenes gjeldsvekst har vært sterk siden 2000. Veksten har hovedsakelig vært drevet av lave renter og sterk vekst i boligpriser og inntekter. Veksten i lån med pant i bolig har vært sterk og økende. Sterk konkurranse mellom bankene har drevet utlånsmarginen ned. De nye kapitaldekningsreglene (Basel II), som innebærer en kraftig reduksjon av risikovektene for boliglån, kan også ha bidratt til veksten i boliglån og fallet i utlånsmarginen.

De reelle boligprisene, deflatert med konsumpriser, byggekostnader og husleier, er høye historisk sett. Deflatert med disponibel inntekt har imidlertid boligprisene bare økt moderat de siste ti årene.

De siste månedene har det vært tegn til en avmatning i boligmarkedet. Veksten i boligprisene har avtatt. Omsetningen av brukte boliger er fortsatt høy, men det tar lengre tid å selge en bolig sammenlignet med samme tid i fjor.

Innovasjoner i finansmarkedene har også bidratt til den høye utlånsveksten. De siste årene er det blitt introdusert låneprodukter som gjør det enklere å frigjøre boligkapital, såkalte rammelån med pant i bolig. Disse lånene ytes normalt sett til låntakere med god sikkerhet og gjeldsbetjeningsevne. Slik sett utgjør de neppe noen risiko i finansiell stabilitetssammenheng. Rammelånene har økt raskt i volum og utgjør nå over 12 prosent av boliglånene i banker og boligkredittforetak. Utenlandskeide banker var tidlig ute med å tilby rammelån og har en klart høyere andel boliglån klassifisert som rammelån.

Andre trekk ved husholdningenes tilpasning i boligmarkedet bidrar til økt utsatthet og gir større grunn til bekymring. For det første har omfanget av avdragsfrie lån økt. Muligheten for avdragsfrie perioder representerer en buffer for husholdningene som får problemer med

å betjene gjelden. For mange husholdninger er denne bufferen allerede brukt. Kredittilsynets boliglansundersøkelse for 2006, som omfatter lån med pant i bolig utenom rammelån, viste at om lag hvert sjettede nye lån i utvalget var gitt med en innledende periode med avdragsfrihet. Denne andelen var noe høyere enn i 2005. Et annet trekk som øker utsattheten er at flere låntakere har lån med høy belåningsgrad, særlig blant låntakere under 35 år.

Husholdningenes gjeldsvekst har vært høyere enn inntektsveksten siden 1999. Gjeldsbelastningen, som er definert som gjeld i forhold til disponibel inntekt, har derfor økt markert.

Husholdningenes finansielle stilling er likevel god. Slik vi måler den, er formuen nesten fire ganger høyere enn husholdningenes samlede lån. Gjeld og formue er imidlertid skjevt fordelt, noe som kombinert med et eventuelt markert omslag i boligmarkedet kan skape problemer for utsatte grupper.

Samlet sett er likevel den økonomiske situasjonen i husholdningene god. Arbeidsledigheten er uvanlig lav, men må forventes å øke noe på mellomlang sikt. Det forventes fortsatt god vekst i husholdningenes disponible inntekt fremover. Den lange perioden med sterk vekst i gjeld og boligpriser har imidlertid bidratt til at sårbarheten i husholdningenes finansielle stilling har økt.

Foretakene

Resultatene i foretakssektoren har vært svært gode de siste årene. Den positive utviklingen er bredt basert og er hovedsakelig drevet av gode konjunkturer i Norge og i utlandet. Foretakene har i gjennomsnitt store finansielle buffere.

Bankenes utlån til eiendomsnæringen utgjør om lag én tredjedel av deres utlån til næringsmarkedet. Denne store eksponeringen mot én næring er en mulig risikofaktor for finansiell stabilitet i Norge. Både eiendomsforetakene og deres leietakere har nå generelt god økonomi. Prisene i næringseiendomsmarkedet har økt betydelig de siste to årene, og aktørene i markedet forventer fortsatt sterk prisoppgang. Lavere etterspørsel i norsk økonomi vil kunne gi mindre prisoppgang enn aktørene venter. Kombinert med økte renter kan dette redusere lønnsomheten i næringseiendomsmarkedet, slik at bankenes tap øker. Tap på utlån til eiendomsnæringen utgjorde en stor del av bankenes utlånstap under bankkrisen.

Fremtidsutsikter for banknæringen

De siste årene har banker i Norge opplevd svært gode tider. Høy utlånsvekst, minimale utlånstap, god avkastning i verdipapirmarkedene og god kontroll med kostnadene.

Til tross for lavere rentemargin, sørger den sterke utlånsveksten for at bankenes netto renteinntekter i kroner stiger. Målt i forhold til forvaltningskapital synker imidlertid netto renteinntekter. De siste årene har dette vært motsvart av nedgang i kostnader. Dagens høye gjeldsvekst er ikke opprettholdbar over tid, og det er lite trolig at presset på rentemarginene vil avta. Gitt en slik utvikling, må bankene redusere kostnadene eller øke inntektene fra andre kilder om de skal opprettholde dagens lønnsomhet.

For å illustrere effekten av lavere utlånsvekst på bankenes inntekter, har vi gjort en enkel beregning hvor rentemarginen holdes fast. Dersom bankenes utlånsvekst bare hadde vært 3 prosent i 2006, ville både bankenes netto renteinntekter og resultat før skatt vært om lag 6 prosent lavere dette året.

Bankenes inntekter har hatt en forholdsvis stabil sammensetning det siste tiåret, selv om netto renteinntekter har fått mindre betydning siden 2002. En årsak til denne utviklingen er at netto kursgevinster har økt i denne perioden. Med tanke på de gode tidene i verdipapirmarkedene i denne perioden, vil det være vanskelig å opprettholde inntektsandelen fra kursgevinster i perioder med mer normal avkastning i verdipapirmarkedene.

Lavere vekst i bolig- og eiendomspriser og lavere utlånsvekst kan sammen med en normalisering av tap på utlån gjøre at det blir krevende for bankene å opprettholde den høye lønnsomheten vi har sett de seneste årene. Det nye kapitaldekningsregelverket vil ha en sterk påvirkning på norske banker også de kommende årene. Hvordan bankene velger å benytte kapitalen som blir frigjort som følge av nedgangen i minimumskravene til ansvarlig kapital, kan ha betydning for både konkurransen og strukturen i norsk banksektor. Frigjort kapital kan benyttes til å finansiere utlånsvekst, til oppkjøp av andre institusjoner og til utbetaling av kapital til eiere og andre interessenter. I gjennomsnitt er norske bankers kapitaldekning god. Den store nedgangen i minimumskravene til ansvarlig kapital medfører imidlertid, selv om det er overgangsordninger, en viss risiko for at banker bygger ned kapitalen så mye at bufferen til å møte uforutsette hendelser blir mindre enn ønskelig.

Lønnsomheten i bankene vil også kunne avhenge av varigheten og styrken i likviditetsproblemer i de internasjonale finansmarkedene. Trolig er norske banker noe mindre utsatt enn banker i mange andre land, men virkningene kan likevel bli merkbare. Det må også forventes at det vil bli stor oppmerksomhet på likviditetsrisiko fremover, både i finansinstitusjonene selv, hos tilsynsmyndighetene og ikke minst i det internasjonale regelverksarbeidet.

Takk for at dere ville høre på.